

Píseň: S269 + **modlitba;** **Čtení:** Mk 3, 31 – 4, 20

Ježíšova rodina

Minulý týden jsme se věnovali vytvoření nejužšího kruhu Ježíšových učedníků spolu s rozbořením jejich jmen. To ukázalo důležitost jmen v Bibli, stejně jako věnování pozornosti detailům obecně.

Pak jsme promýšleli nařčení Ježíše z užívání moci Belzebula. Ježíš však snadno a elegantně toto nařčení vyvrátil skrze podobenství.

V oddílu s Belzebulem se však mihla větička o Ježíšově rodině: „Přišli, aby se Ježíše zmocnili; říkalo se totiž, že se pomínul.“ Toto sdělení nesmíme opomenout, pokud máme správně pochopit oddíl dnešní, který je vlastně vůči pokrevní rodině spíše odmítavý.

A tak k Ježíšovi, tomu již nemálo známému kazateli a divotvůrci, přišla také jeho rodina. Už k němu museli zaujmout postoj zákoníci z Jeruzaléma, prostý lid i jeho učedníci. Je tak jen přirozené, že Marek pokračuje v postoji jeho rodiny – ta ho měla za pomatence. A nejen, že Ježíšova matka a bratři ho měli za pomatence, navíc přišli k domu, kde Ježíš přebýval a... a volali na něj zvenčí, ať za nimi přijde. Kdo z nás by v takové situaci šel ke své rodině, když ta není ochotna vstoupit za námi domu?

Tak i Ježíš odpověděl zástupům kolem sebe: „Kdo činí vůli Boží, to je můj bratr, má sestra i matka.“ Nejde tedy o odmítnutí pokrevní rodiny. Nečteme žádné „ti mě nezajímají“. Čteme Ježíšovu otázku „Kdo je má matka a moji bratři?“ A odpověď na ní.

Ježíšova rodina tak není diskvalifikována pokrevním spojením s ním. Stejně i pro Ježíšovy následovníky – to si uvědomujme znovu a znovu, když nějaká drobná uskupení usilují o zpřetrhání právě rodinných vazeb. Ježíš však odsouvá na nižší příčku hodnot pokrevní příbuzenství a nad ní klade rodinu nábožensko-vyznavačskou.

To jsou silná slova, vždyť dodnes užíváme nebo známe přísloví jako: „Krev je hustší než voda.“ „Rodina především.“ „Kdo

nekrade, okrádá svoji rodinu.“ atd. Avšak Ježíš vlastně jen pokračuje v Božích hodnotách známých již ze Starého Zákona. Krev sice je hustší než voda, ale rodina není důležitější než věrnost Bohu.

A my, poučení také genetikou, sociologií a psychologií, přidejme: Má pravdu ten chlapec! Rodina do nás dokonce vloží nemálo velmi problematického – nevhodné vzorce chování, postoje k partnerskému vztahu, k dětem atd., které překonáváme v puberť i dospělosti.

Pokrevní příbuzenství také velmi často vedlo a vede do kriminálu, do dluhů, do izolace – prostě do utrpení a špatných konců. Právě v touze pomoci tomu bratrovi, manželce, otci nebo dceři z jejich dluhů, špatných rozhodnutí atd. Proto Ježíš staví proti iracionální, často zneužívané a nebezpečné veledůležitosti rodiny právě plnění Boží vůle.

A právě dnes v západním světě, kde je jednou z nejmocnějšího model vlastní dítě, by toto mělo být slýcháno častěji. Mnoho manželství se rozpadlo právě proto, že oba partneři se „hlavně hrozně obětovali pro dítě“, které právě proto nebylo a není schopno stát na vlastních nohách. A manželský vztah tím také přestal existovat – což se vnějšně projevilo ve chvíli, kdy dítě prostě odešlo, nebo „bylo odejito“, když v pětatřiceti ještě stále bydlelo právě u rodičů.

To vše nemá být ani slovo proti rodině. Rodina je dobrá, podstatná a v Ježíšově době naprosto samozřejmá, na rozdíl od doby dnešní. Avšak nemá být „tím hlavním v životě“.

Rodina není smyslem života, jeho cílem a podstatou. Plnění Boží vůle je smyslem života. Do plnění Boží vůle pak rodina také velmi často patří! Ale nepatří tam automaticky, povinně, pro každého. Vždyť řada lidí vlastní děti mít nemůže, řada lidí je nevhodná pro rodičovství i partnerský vztah... A Bůh o tom všem dobře ví – proto nám Ježíš zvěstuje, že ani rodina, ani peníze, ani já, ani kariéra ani cokoli jiného z tohoto světa není a nemá být na prvním místě lidského žebříčku hodnot. Tam má být Hospodin a jeho vůle.

Prvenství Boží vůle v našich hodnotách je také silným lékem na neoprávněné odebírání dětí, na obavu matky či otce z osamostatnění potomků a tak z opuštění rodičů.

Boží vůle je tedy také nejlepší směřovkou pro rodinný život. Na rozdíl od nejrůznějších trendů ve výchově dětí, pedagogice, jejich oblékání, přípravu na dospělost atd.

Úvod k podobenstvím obecně

Čtvrtou kapitolou evangelia podle Marka se konečně dostáváme k Ježíšovu učení. Tři předchozí kapitoly jsou však naprosto nezbytné, pokud máme toto učení správně pochopit. Jak formálně (většinou podobenství!) tak obsahově (právě obsah většinu posluchačů nezajímal, chtěli zázraky a uzdravit!).

Avšak nejprve si všimněme, kde Ježíš začíná učit. A jak reaguje na shromáždění zástupu. Nepřipomíná nám to podobný předchozí oddíl? Samozřejmě není náhoda, že Ježíš opět učí u moře, opět se sejde veliký zástup a opět Ježíš vstupuje na loď – takřka stejně také v Mk 3, 7-12. Tentokrát však Ježíš před zástupem neprchá a ten se na Ježíše netlačí – že by lidé konečně začli brát vážněji také Ježíšovo učení? Že by se po něm přestali sápat jen proto, aby je uzdravil?

Marek nám ve svém podání naznačuje, že trochu ano (právě zopakováním předchozí „scény“, avšak s drobnými změnami). Ale zároveň nejde o zásadní změnu – Mk 4, 11-12. Postoj veřejnosti k Ježíšovi se tedy posunul, ale jen maličko.

Formálně je pak Ježíšovo učení zachyceno v kanonických evangeliích takřka výhradně v podobenstvích. To je velmi moudré jak od evangelistů, tak snad od Ježíše (jeho vlastní slova nemáme!).

Evangelisté tak brání užívání Ježíšových slov jako tezí – a tak jako nástrojů k odsuzování lidí, k „nalajnování života“ nebo jako jasných odpovědí na to či tamto.

Podobně jako pro epištoly je Ježíšovo učení zcela nepodstatné (!), tak je pro evangelisty naprosto nepředstavitelné, že by Ježíš dal lidem odpovědi v tezích (srv. Mk 4, 34!). Teze se totiž musí časem přeformulovat a obměnit formálně i obsahově –

ať už matematické, sociologické, náboženské nebo rodinné. Podobenství nikoli: „Kdo jinému jámu kopá, sám do ní padá.“

Vezměme tedy vážně, že evangelisté úmyslně nepíší teze, ale vyprávění. Nezachycují věrouku nýbrž podobenství, tedy určitá nasměrování, vytýčení směru a zachycení podstaty. Na nás pak je uchopit dané podobenství v našem kontextu – což bude mít jiný výsledek v Jižní Koreji, tam jinak než v USA, tam jinak než ve Francii a tam jinak než v Ugandě.

To dá rozum, vždyť vyznáváme, že Ježíš byl vtělený Bůh. Tak samozřejmě myslí na celý svět, ne jen na mě – Bible a její zvěst není a nikdy nebyla „hlavně pro mě“. Vždycky byla „hlavně pro nás“ – ať už israelský lid nebo celý svět.

Co přesně pak je podobenství? Nevíme. A každý, kdo vám bude tvrdit opak, je lhář. Podobenství je snaha sdělit hlubší a formálně nadčasově nezachytitelnou pravdu na základě něčeho, co dobře známe z běžného života. Tato hlubší pravda či sdělení je však naší běžné a všední zkušenosti pouze *podobná*, není stejná. Někdy je dokonce naprosto neznámá. Proto nás tato hlubší pravda také automaticky netrkne. Stejně jako třeba ono prastaré: Kdo jinému jámu kopá, sám do ní padá.

Podobenství o rozséváči

Co jsem řekl o podobenstvích obecně (ať už Ježíšových, v knize Příslaví nebo lidové moudrosti), je dobře vidět právě na prvním Markem uvedeném podobenství.

Otázky jako: „Kdo je rozséváč?“ „Semena jaké rostliny rozsévá?“ „Kde a kdy takto jedná?“ Se nejen zcela minou se sdělením podobenství, ale také nás odvedou do říše prázdných spekulací. A prokážou, že jsme nedali prostor vyprávěči, ale i jeho prostor jsme zacpali vlastními myšlenkami a nápady. To by byla velká škoda... Místo kontaktu s Ježíšovým vyprávěním bychom se přeli a zkoumali naši představu o něm.

Základní sdělení podobenství je nasnadě – a pro jistotu Marek připojil i jeho výklad. Budiž nám tyto dva oddíly (Mk 4, 3-9 + 13-20) příkladem přístupu k většině biblickým textům.

Podobenství samo je jako většina oddílů v Písmu. Jeho výklad je pak jeho uchopení ve výklad či kázání. Z v. 13-20 je snad zřejmé, že ani Ježíš ve výkladu nezachytil všechny motivy a všechny důsledky svého podobenství. Natožpak všechny podoby „dusícího trní“ či „zobajícího ptactva“. A to šlo o jeho vlastní podobenství!

Tak ani my neříkejme lidem kolem sebe – a nenechme si jimi nutit – že v Bibli je přece jasně napsáno, co a jak má být. Nebo co a jak bude (tak často Zjevení Janovo nebo prorocké spisy; avšak zcela mylně a svévolně!). Vždyť ani Ježíš ve svém výkladu nepředložil teze, jež by popisovaly všechno, co je možno a potřeba.

Ježíš, a tak Hospodin, vždy nechává prostor pro naši zodpovědnost, individualitu (vždyť ji stvořil!) a podobu víry. Vždyť o tom je každý vztah – ne přesně nadiktovat, co má druhý dělat. Nebo to děláme vůči dětem, rodičům, partnerům? Tak proč by to dělal Hospodin vůči nám? Vztah znamená, že druhý dostane svobodu, ať už ji využije nebo zneužije, naplnit co je nosné, krásné a dobré pro daný vztah. A to přece také nelze zachytit do tezí...

Proto je také dobře, že křesťanství je široký proud společenství od spíše liturgických (Římskokatolická církev, Luterská evangelická církev) přes spíše intelektuální (Českokobratrská církev evangelická) po spíše mystické (kvakeři).

Podobenstvími se tedy nechávejme „prodchnout“. Nechávejme na sebe působit symboly, obrazy a metafory, vždyť jsou mnohem sdělnější než matematicky precizní teze. A sdělnější nejen pro naše mysli, ale také ve svém obsahu – co nám o světě či Bohu sdělují.

Zdůvodnění řeči v podobenstvích

Je trochu zarážející, že Ježíš zdůvodňuje svá podobenství úmyslem, aby ti, kteří „jsou vně, hleděli a hleděli, ale neviděli... nechápali... aby se snad neobrátili.“ (v. 11-12). Copak Ježíš nechce, aby mu rozuměli všichni? Copak je jeho učení jen pro úzký kruh vyvolených – v tomto případě Dvanácti? Jak potom můžeme rozumět my?

Třináctý verš však ukáže, že vše je trochu jinak. Ani těch „vyvolených“ Dvanáct nerozumí, nechápe. „Když nerozumíte tomuto podobenství, jak porozumíte ostatnímu?“ Jak pak mají porozumět Ježíšově smrti?

Tak dává Marek jasně najevo, že i ti, kteří jsou „uvnitř“ zdaleka všechno nechápou. Že nejsou nějak lepší, bystřejší, vnímavější než ti „vně“. Vždyť ani těch nedávno vybraných Dvanáct nechápe... A tak, že křesťané, kteří se nesetkali s pozemským Ježíšem, nejsou horší nebo méně chápaví než třeba i těch dvanáct nejbližších.

To je velká bariéra před církevním elitářstvím. Ačkoli se na ní s chutí zapomínalo a zapomíná. Přesto, že jediný rozdíl mezi člověkem tzv. „věřícím“ a tzv. „nevěřícím“ je, že ten, který Hospodinu věří, o své spáse a naději ví. A podle toho také jedná. Ten, který nevěří, o své spáse, o svém ospravedlnění a o odpuštění neví. A podle toho také jedná. Kristus nezemřel a nebyl vzkříšen jen pro ty, kdo v něho věřili či věří. Jeho smrt i vzkříšení jsou změnou objektivní reality pro všechny národy, rasy i jednotlivce. Jen jí, bohužel, mnozí odmítají nebo nechtějí slyšet.

A tak i my přistupujme znovu a znovu k Bibli jakoby poprvé, nově. Ne s tím, že „je mi to jasné“ a „mám přece ve své víře jasno“. Takový je postoj právě často těch mimo křesťanství. A jak často a jak strašně se obvykle mýlí...

Ti, kteří „mají jasno“ jsou právě ti, kteří „hledí a hledí, ale nevidí, poslouchají a poslouchají, ale nechápou, a tak se nemohou obrátit a nebude jim odpuštěno“.

Neboli tato snad Ježíšova slova mluví o postoji posluchačů. Ne o jejich schopnostech nebo předurčení – ani Dvanáct nejbližších nerozumělo! Bud' Ježíšovi porozumět chceme, nebo mu neporozumíme. Bud' jeho učení porozumět chceme, nebo mu neporozumíme. Bud' jeho podobenstvím porozumět chceme, nebo jim neporozumíme. Ale to je vlastně pravda o všem kolem nás – o druhých lidech, mimolidském světě, o Bohu.

A tak ti, kteří berou prostor pro sdělení lidí kolem sebe, pro ty je všechno hádankou, ačkoli se tváří, že mají ve všem jasno.

Ačkoli se domnívají, že všemu hrozně rozumí (srv. fundamentalisty). Jedinou pravdou těchto lidí je, že rozumí – ale rozumí špatně, protože po svém a svému, ne druhému člověku, světu nebo Hospodinu.

Závěr

Bible není, nebyla a nebude knihou tezí, až na několik málo míst v epištolách a Tóře. Písmo je kniha příběhů a podobenství. Ani stvoření světa není tezí – vždyť Bůh tam vůbec netvoří třeba vodu, ta pro ten příběh již existovala!

Některé její části se přece právě tak a nejinak nikdy nestaly – Jób je divadelní hra nebo kniha Přísloví se „historicky uskutečnit“ ani nemohla – podobně Zjevení Janovo nebo Žalmy). Podle toho k biblickým textům přistupujme, protože tím jim nebudeme brát prostor a možnost sdělit svůj obsah. A tím prokážeme vlastní pokoru, ochotu vidět a slyšet i to, co se nám „nehodí do krámu“.

A jen tak můžeme být těmi semeny, která budou mít mnohonásobný užitek. Všechno ostatní vede ke skomírání, udušení, spálení sluncem, protože bychom hleděli, ale viděli jen to, co vidět chceme.

Rozhovor; Píseň: EZ 607 + MP